

VALLÁSI FOGYASZTÓVÉDELEM

© dr. Szalai András, Apológia Kutatóközpont, www.apologia.hu (v.3. 2015.02.10.)

Ma Magyarországon a közismert nagyegyházak mellett több mint 300 többé-kevésbé ismert vallási közösség működik. Vallásszociológusok szerint ez utóbbi csoporthoz a lakosságnak talán 1-2%-a kötődik valamilyen módon. E vallási-világnézeti közösségekről, mozgalmakról, egyesületekről vagy szervezetekről az átlagember szinte semmit sem tud. Nem is nagyon törődik velük egészen addig, amíg valamelyik közösség, szervezet, egyház, mester könyve vagy programja fel nem kelti a személyes érdeklődését. Nem minden arany azonban, ami fénylik, és ez a vallások kusza világában különösen is igaz.

1. Ki lesz vallásos?

Bizonyos helyzetekben bárki nyitottá válhat a vallásra. Egy hozzátartozó halála, munka vagy egészség elvesztése, szerelmi csalódás, válás, a siker csúcslénye utáni ürességérzet, a felelőtlen életvitel émelyítő csömöre mind elgondolkodtathatja az embert. Talán életében először teszi fel a kérdést: Honnan jövök, merre megyek? Ki vagyok én? Mi az-élet értelme? Minek van igazán értéke? Van Isten? Milyen? És ez mit jelent nekem itt és most? És hogy bizonyosodhatok meg minderről? És ezekre a kérdésekre nem a művészet vagy a tudomány, hanem a vallások válaszolnak.

2. Miért van szükség óvatosságra?

Amikor egy élmény, egy gondolat vagy egy személy nagyon megfogja az embert, akkor már nem mindig működnek az önvédelmi reflexek. Lehet, hogy valóban nincs ok aggodalomra, de az az igény, hogy az ember – amennyire lehet – biztosra akar menni, nem csak egészséges és jogos, hanem szükséges is. Tragikus, hogy különben értelmes emberek, akik még egy háztartási kisgép megvásárlásakor is körültekintően járnak el, nem veszik a fáradságot, hogy utánanézzenek a dolgoknak, amikor pedig sokkal fontosabb dologról: az Igazságról, a Valóságról, az Istenről van szó. Nem mindegy ugyanis, milyen a világnézetünk. Egy régi mondás szerint „Amilyen az Istened, olyan az életed!”

Nem rosszhiszeműségre van szükség, hanem óvatosságra. Sajnos nem csak tévedni emberi dolog, hanem másokat megtéveszteni is az. Olyan világban élünk, ahol emberek akár sokmillió vallási közösségeket és olvasótáborokat vezetnek félre, méghozzá tudatosan. Mindegy, hogy elvakultság vagy hataloméhség, őrület vagy pénzszerzés vezeti őket, tény, hogy megteszik. És megtehetik, mert híveik

nem néztek utána, hogy amit ezek a spirituális vezetők kimondtak vagy leírtak, az tényeken vagy csak a képzeleten alapul, bizonyítható-e vagy minden ellene szól, logikus vagy ellentmondásos, való igaz vagy hazugság?

Manapság közhelynek számít, hogy az információ, a tudás, az ismeret hatalom. Ez így van a vallások világában is. Ha Te nem élsz vele, más visszaélhet vele. A megbízható ismeret ugyanakkor védelmet jelent. De ha csak holnapután szerzed meg, akkor ma még rossz döntést hozol. És ez sokba kerülhet – Neked és a szeretteidnek egyaránt. Félre ne értsd: nem félni kell, csak – mint bármihez az életben – itt is szükség van a józan óvatosságra és a megbízható ismeretekre!

Nem azzal van a baj, amit az emberek keresnek, nem maga a vallás a rossz, hanem *egyes* vallási vezetők, *bizonyos* szervezeti rendszerek, felfogások miatt válhat hamissá, károsá, akár emberellenessé az, ami az embert eredetileg önmaga fölé akarta emelni.

3. Mire kell figyelni?

Ennek a cikknek a célja elsősorban a megelőzés. Gyakorlati segítséget szeretne nyújtani egy olyan – sokak számára teljesen ismeretlen – területen, ahol a bölcs mások hibáiból tanul. Ahhoz azonban, hogy bármely vallási közösségről megfelelő mennyiségű és mélységű ismeretet szerezzünk, sok idő kell. Elég idő azonban nem mindig áll a rendelkezésünkre, ezért sokat segíthetnek az alábbi szempontok, amelyeket szem előtt lehet tartani, amelyekre rá lehet kérdezni, és amelyekben érdemes elgondolkodni. Mindenek előtt azonban pár szó az alábbiakban felsorolt szempontokról, megfigyelendő jelekről:

- Mindegyik *valóságos*, megtörtént, és sajnos ma is gyakran megtörténő negatív tapasztalatok alapján lett kiválasztva.
- Ezek *bárhol* előfordulhatnak: kis és nagyegyházban, régi és újabb vallási közösségekben, mozgalmakban, szervezetekben egyaránt, de ez nem jelenti azt, hogy mindenhol elő is fordulnak.
- Egyes vallási közösségekben ezekből a negatív jelekből *több* is jelen van, de sehol sincs jelen *mind* egyszerre (akkor senki se menne oda). Ugyanakkor mindig oka van annak, hogy egy vallási közösség újra meg újra negatív értelemben magára vonja a figyelmet (vö. vallástörténet, sajtó, internet).
- Mindenhol vannak *pozitív* dolgok is, ezért olyan nehéz néha szembesülni a negatívumokkal. A pozitívumok valószínűleg máshol is megvannak, csak minél jobban kötődik az ember az adott vallási közösséghez, és minél negatívabb volt a közösség kívülállókra való képe, annál nehezebb elképzelni, hogy „van élet” az eddigi közösség után.

3.1. Hogy néznek önmagukra?

Tény, hogy minden vallási-világnézeti csoport az igazság birtokosának hiszi és vallja önmagát. Ezzel nincs gond, ha ezt számodra is elfogadhatóan bizonyítani tudja.

- Rossz jel: ha a csoport azt hiszi, hogy csak köztük lehet üdvözülni, hogy csak ők birtokolják a teljes és totális igazságot, ők a legjobb egyház stb.
- Tapasztalat: minél nagyobb a kizárólagosság igénye, annál több bizonyításra szorul, ez azonban rendszerint elmarad.
- Tanács: ahonnan nem lehet elmenni (mert nincs hova), onnan futni kell!
- Megjegyzés: az elitizmus, a büszkeség a legjobb dolgokat is tönkretetheti, sőt, a legrosszabbá teszi.

3.2. Hogy bánnak Veled?

Először is, amikor meg akarnak győzni az igazukról, van lehetőséged a távolságtartásra?

- Rossz jel: ha nem hagynak számodra is elég időt, helyet, módot a hallottak és az élmények feldolgozására.
- Tapasztalat: ilyenkor nyíltan vagy burkoltan, de mindenképpen kényszeríteni akarnak a döntésre (csatlakozás, adakozás stb.).
- Tanács: ne hagyd magad, kérj magadnak annyi időt, amennyire Neked szükséged van!

Másodszor, nem tévesztenek meg?

- Rossz jel: ha döntened kell, pedig bizonyos kérdésekre nem válaszolnak, dolgokat elhallgatnak, vagy utólag jössz rá, hogy eltitkolták.
- Tapasztalat: másokat megtéveszteni is emberi dolog, aminek lényege a bizalommal való visszaélés.
- Tanács: nézz utána mindennek, *mielőtt* döntenél, hogy csatlakozol; ha ez nem lehetséges vagy a kutatásodat nem veszik jó néven, vagy nem is engedik, akkor jól érezted: valami biztosan nem stimmel!

Harmadszor, őszinték Veled?

- Rossz jel: ha az Irántad való érdeklődés és szeretet csak addig tart, amíg megfelelsz bizonyos elvárásoknak.
- Tanács: légy önmagad, igenis lehetsz barátságos, de légy óvatos a kötődéssel!
- Megjegyzés: aki valóban szeret, azt is szereti, akivel nem ért egyet.

3.3. Milyen a tekintélyrendszer?

Először is, hogyan tekintenek a tagok a vezetőkre?

- Tapasztalat: az emberek hajlamosak embereket bálványozni.
- Rossz jel: ha a vezető(k) kijelentését vagy utasítását nem lehet megkérdőjelezni, ha mindig mindent el kell fogadni, és feltétel nélkül engedelmeskedni kell.
- Tanács: ezerszer is gondold meg, hogy kinek vagy minek a kezébe teszed le az életed!

Másodszor, mivel igazolja a vezetőség a tekintélyét?

- Rossz jel: csak körérvéléssel („Igazam van, mert azt mondom!”), csak mások számára ellenőrizhetetlen élményekkel („Amit átéltem, az igazolja, hogy minden, amit mondok, igaz.”).
- Kérdés: tudatában vagy annak, hogy Téged mivel lehet befolyásolni?

Harmadszor, mire használja a vezetőség a tekintélyét?

- Rossz jel: ha azt hallod, hogy minden tökéletes („Itt nincsenek hibák.”), vagy ha az ellenvélemény csak jellemhibából fakadhat („Nem csoda, hogy nem ért egyet: ő ilyen/olyan.”), ha a kritikus gondolkodás lázadásnak számít („Azt hiszed, te jobban tudod?!”).
- Tapasztalat: egy vezető vagy arra használja a tekintélyét, hogy építse az embereket, vagy az embereket használja fel arra, hogy a privát birodalmát építse.

Negyedszer, hogyan kezelik a vezetők az anyagiakat?

- Rossz jel: ha a tagokra állandó nyomást helyeznek („Adakozzatok!”), ha a vezető(sége)n kívül senki sem tudja, mi történik az adományokkal.
- Tapasztalat: ha a vezetők nincsenek elszámoltatva, akkor vagy állandóan kísértve vannak az anyagiakkal való visszaélésre, vagy már el is buktak.
- Tanács: mielőtt támogatnád az ügyet, kérdezd meg, hogy mi történik a pénzeddel!

3.4. Szabadon hagynak?

Először is, mi lesz a kapcsolataiddal?

- Rossz jel: ha az áttérni nem akaró család(tag)od ellenségnek van nyilvánítva, ha a társadalmi ünnepek mind „pogány” dolgok, ha tilos, veszélyes, főleg más vallási közösségbe látogatni, vagy azok tagjaival kapcsolatot fenntartani.

- Tapasztalat: a kint/bent vagy mi/mások különbségtétel önmagában nem feltétlenül rossz, de ha kifejezett ellenségképpel vagy felsőbbrendűségi tudattal társul, csak arra jó, hogy az embert a félelem vagy a gőg tartsa a saját csoportjában.
- Kérdés: Te hogy viszonyulnál valakihez, aki Nálad felsőbbrendűnek tartja magát, vagy fél tőled, vagy elvárja, hogy félj tőle?
- Tanács: a kapcsolataidról Te dönts, ne mások!

Másodszor, van magánéleted?

- Rossz jel: ha mindenek felett első a közösség és a közösségi tevékenységek, akkor nincs időd magadra, a családotra, a tanulásra vagy a pihenésre.
- Tapasztalat: egy vallási csoport vezetősége azért szervezi túl a tagok életét, hogy mindig ott lehessen és mindent irányíthasson.
- Tanács: dönts el, hogy tényleg Isten kéri mindezt Tőled és a családodtól, vagy csak a vezetők?
- Megjegyzés: Istennek biztos nem kell robotmunka.

Harmadszor, megmarad az önállóságod?

- Rossz jel: ha anyagi függésbe kerülsz például a „minden közös” elve miatt, vagy drága, de „ledolgozható” szolgáltatások miatt adósodsz el, vagy ha a pálya- és párválasztásban már nem Te döntesz, hanem a közösség vagy a vezetőség.
- Tapasztalat: van, aki örül annak, hogy mások veszik át tőle az élete feletti felelősséget, de így sosem nő fel; a lelkileg egészséges, felnőtt ember észreveszi, és nem is tűri szabadsága elvesztését.
- Tanács: sose engedd, hogy mások döntsenek helyetted a Te életedről!

Végül, informálódhatsz?

- Rossz jel: ha csak a csoport által megadott forrásokat szabad használni, és a kívülálló által írt, kritikus irodalmat tilos olvasni, vagy ilyen hozzáállású emberekkel tilos szóba állni.
- Tapasztalat: a tagokhoz eljutó információt azok a csoportok akarják kontrollálni, amelyek vezetősége az információk révén bajba kerülne a tagság előtt.
- Tanács: ha tiltják az érdeklődést, akkor azonnal kezdj el kutatni!

3.5. Hogy bánnak a kilépőkkel?

Először is, ahogy a kilépőkkel bánnak, úgy fognak bánni Veled is, ha / amikor ki lépsz.

- Rossz jel: ha a kérdező nem kap választ, hanem a jellemét kérdőjelezi meg, ha a másképp gondolkodót démonizálják, és vele többé szóba sem állnak, akkor a szeretet nem volt feltétel nélküli.
- Kérdés: te is csak azt szereted, aki ugyanazt gondolja, amit te?
- Tanács: kezdettől figyeld meg a kérdéseidre vagy ellenvéleményedre, kritikádra kapott reakciókat, és ne azután, hogy éveid mentek rá az ügyre!

Másodszor, mivel tartják ott a távozni szándékozókat?

- Rossz jel: fenyegetéssel („A pokolba kerülsz! / Lemegy rólad az áldás! / Isten elhagy! / Megbetegedsz, ha innen elmész!”), érzelmi zsarolással („Többet nem állhatunk veled szóba.”), vagy anyagi függéssel („Aláírtad. Tartozol nekünk!”)?
- Tapasztalat: az ember nem csak rossz, hanem jó dolgokat is megtanulhat, átélhet abban a vallási csoportban, ahonnan végül mégis el akar menni.
- Kérdés: el lehet innen menni emelt fővel, vagy csak összetört szívvel és betört gerinccel?
- Tanács: ami itt jó, az biztos máshol is megtalálható, de ami itt rossz, attól érdemes futni! Lehet hogy egy életre szólóan jól döntesz, de a lényeg, hogy a Te döntésed legyen, ne másé.